

en nu kwam een waarschuwing aan Duitslands adres die althans voor de leden van de commissie van buitenlandse zaken niets aan duidelijkheid te wenssen overliet –

‘zal geen land, welk dan ook, zich aan onze zelfstandigheid kunnen vergrijpen zonder dat die aanranding zich op den duur zal moeten wreken . . . Zo is het in de geschiedenis altijd gegaan. Afgezien van ogenblikkelijke schijnsuccessen is niemand die zich aan Nederland vergreep, daarbij tenslotte welgevaren. En meer dan ooit geldt in onze dagen dat diegene, wie het ook zij, die onze grenzen mocht overschrijden, een indruk op de wereldopinie zou maken die niet licht zou worden uitgewist . . . Van zijn roeping en defensieve taak zich bewust, wacht Nederland op hetgeen het lot ons brengen zal, eerlijk naar alle zijden zijn positie van zelfstandige onzijdigheid handhavend. Zo ooit, dan geldt thans de waarheid van een uitspraak van wijlen Koning Willem III in de Troonrede van 1886: ‘In deze veelbewogen en ernstige tijd behoort ons volksbestaan, naast God, in zichzelf zijn hechtste steun te zoeken.’¹

In ademloze stilte was dit slot beluisterd. Wie nog niets wist, kon veel vermoeden – een vermoeden dat versterkt werd toen op de avond van die donderdag de intrekking der verloven bekend gemaakt werd. NSB'ers en communisten uitgezonderd, had de minister met die ene toespraak de Tweede Kamer stormenderhand veroverd. De pers jubelde over zijn woorden. ‘Mag ik’, schreef hem jhr. dr. J. Loudon, Nederlands gezant te Parijs, minister van buitenlandse zaken in de eerste wereldoorlog, ‘als uw voorganger van vijf-en-twintig jaar geleden en als oudste onzer diplomaten u in gedachte zéér hartelijk en bewonderend de hand drukken? Niet u alléén feliciteer ik, maar ook ons *allen*.’²

Niet minder groot was de indruk die van het betoog uitging dat de minister twee-en-een-halve maand later, op 25 januari '40, in de Eerste Kamer uitsprak.

Weer wees mr. van Kleffens op de goede verstandhouding met België, weer waarschuwde hij ‘dat Nederlands ligging nu eenmaal zodanig is, in Europa zowel als in Azië, dat geen grote mogendheid zich kan veroorloven, ons gebied in andere handen te zien vallen’; weer stak hij, iets uitbundiger nog dan aan de overzijde van het Binnenhof, de loftrumpet over de gaven en hoedanigheden van het Nederlandse volk; weer drong hij op een vredesregeling aan – nu laakte hij ook het gemak waarmee in menig land van een inval in een der neutrale staten gerept werd: alsof zulk een rechtsschennis

¹ Staten-Generaal. Tweede Kamer: *Handelingen 1939-1940*, p. 313-17. ² Brief, 15 nov. 1939, van J. Loudon aan E. N. van Kleffens (collectie-E. N. van Kleffens).